

PM Rotel I (Dnr KS 2021/149)

Säker och kostnadseffektiv it-drift – rättsliga förutsättningar för utkontraktering (SOU 2021:1)

Remiss från Infrastrukturdepartementet

Remisstid den 7 maj 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Regeringen beslutade vid regeringsammanträde den 26 september 2019 att uppdra åt en särskild utredare att kartlägga och analysera statliga myndigheters behov av säker och kostnadseffektiv it-drift samt hur dessa behov tillgodoses. Utredaren ska vidare analysera säkerhetsmässiga och rättsliga förutsättningar för samordnad statlig it-drift och lämna förslag på mer varaktiga former för sådan it-drift, om det bedöms lämpligt ur ett säkerhetsperspektiv, och de författningsförslag som detta kräver. Utredaren ska också analysera de rättsliga förutsättningarna för statliga myndigheter, kommuner och regioner att med bibehållen säkerhet utkontraktera it-drift till privata leverantörer och vid behov lämna författningsförslag (dir. 2019:64). Tilläggsdirektiv beslutades av regeringen den 2 juli 2020 (dir. 2020:73).

Utredningen, som har antagit namnet It-driftsutredningen (I 2019:03), redovisade den 15 januari 2021 delbetänkandet ”Säker och kostnadseffektiv it-drift – rättsliga förutsättningar för utkontraktering” (SOU 2021:1). Delbetänkandet har remitterats till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret är positivt till förslagen som presenteras i utredningens delbetänkande, men framhåller en risk för svårigheter vid tillämpningen av den sekretessbrytande bestämmelsen.

Mina synpunkter

För att alla it-system ska fungera ändamålsenligt måste driften härav uppfylla krav på säkerhet och kostnadseffektivitet samt användarvänlighet, vilket är en av de viktigaste utvecklingsfrågorna för svenska kommuner precis som stadsledningskontoret framhåller i sitt tjänsteutlåtande. Att staden har 90 procent av sin it-drift utkontrakterad på externa leverantörer accentuerar detta ytterligare. Bättre

rättsliga förutsättningar för utkontraktering av it-drift är således viktigt för att staden ska kunna nå sina verksamhetsmål medelst digitalisering och bidra till att staden tillhandahåller tjänster av hög kvalitet till stockholmarna. Ur det perspektivet välkomnar jag delbetänkandets förslag. De betänkligheter som stadsledningskontoret framför i sitt tjänsteutlåtande ser jag emellertid allvarligt på, inte minst farhågan att vissa av utredningens förslag i deras nuvarande form potentiellt kan medföra stora kostnader för den kommunala ekonomin.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 14 april 2021

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilaga

It-driftsutredningens delbetänkande Säker och kostnadseffektiv it-drift

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen beslutade vid regeringsammanträde den 26 september 2019 att uppdra åt en särskild utredare att kartlägga och analysera statliga myndigheters behov av säker och kostnadseffektiv it-drift samt hur dessa behov tillgodoses. Utredaren ska vidare analysera säkerhetsmässiga och rättsliga förutsättningar för samordnad statlig it-drift och lämna förslag på mer varaktiga former för sådan it-drift, om det bedöms lämpligt ur ett säkerhetsperspektiv, och de författningsförslag som detta kräver. Utredaren ska också analysera de rättsliga förutsättningarna för statliga myndigheter, kommuner och regioner att med bibehållen säkerhet utkontraktera it-drift till privata leverantörer och vid behov lämna författningsförslag (dir. 2019:64). Tilläggsdirektiv beslutades av regeringen den 2 juli 2020 (dir. 2020:73).

Utredningen, som har antagit namnet It-driftsutredningen (I 2019:03), redovisade den 15 januari 2021 delbetänkandet ”Säker och kostnadseffektiv it-drift – rättsliga förutsättningar för utkontraktering” (SOU 2021:1). Delbetänkandet har remitterats till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 februari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad har sedan länge över 90 procent av sin it-drift utkontrakterad till externa leverantörer, vilket gör att detta är en viktig utredning för staden. It-drift är en grundläggande funktion som krävs för att alla it-system ska fungera och blir därför en allt mer integrerad del av verksamheterna i stadens nämnder och bolag. Att på ett säkert och kostnadseffektivt sätt tillgodose verksamheternas behov av it-stöd är en av de viktigaste utvecklingsfrågorna för svenska kommuner.

Stadsledningskontoret bedömer att bättre rättsliga förutsättningar för utkontraktering av it-drift har en avgörande påverkan på Stockholms stads möjligheter att tillhandahålla en god välfärd över tid och nå sina verksamhetsmål genom digitalisering. Stadsledningskontoret ser positivt på de författningsförslag som presenteras i delbetänkandet och välkomnar desamma. Förslagen är väl övervägda mot bakgrund av den gjorda rättsliga analysen med syftet att skapa bättre förutsättningar för den offentliga sektorn att utkontraktera it-drift till privata tjänsteleverantörer. Kontoret vill dock framhålla en risk för svårigheter vid tillämpningen av den sekretessbrytande bestämmelsen. Det gäller dels i fråga om vad som vid en utkontraktering enbart utgör teknisk bearbetning eller teknisk lagring, dels i fråga om den intresseavvägning som ska göras i varje enskilt fall.

Därutöver vill stadsledningskontoret lämna följande synpunkter på det som anförs i delbetänkandet:

- När det gäller tredjelandsoverföring av personuppgifter har utredningen gjort en tydlig och översiktlig genomgång av rättsläget, utom i ett avseende. Utredningens bedömning är att det utgör en överföring av personuppgifter till tredjeland först när

en personuppgiftsansvarig eller ett personuppgiftsbiträde behandlar personuppgifter genom användning av utrustning som finns i tredjeland. Det är en definition av tredjelandsöverföring som skiljer sig avsevärt från den som till exempel Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB) och Integritetskyddsmyndigheten (IMY) gör som istället bedömer att även access till personuppgifter från en leverantör som är skyldig att följa sitt lands säkerhetslagstiftning utgör en tredjelandsöverföring. På denna punkt har utredningen snarast ökat förvirringen istället för att tydliggöra.

- I och med den dominerande ställning som amerikanska leverantörer har på molntjänstmarknaden gör EU-domstolens dom i det sk Schrems II-målet att det kortsiktigt blir utmanande att driva verksamhetsutveckling i samma takt som omvärlden. Det är av yttersta vikt att denna fråga får sin lösning. Här bör regeringen snarast agera. Ska inriktningen vara att påverka inom EU-systemet för att molntjänster med amerikanska ägare ska bli möjliga att använda, eller ska inriktningen vara att främja tillskapandet av motsvarande tjänster inom EU/EES? Det är viktigt att kommuner och regioner får besked om vilken strategi regeringen väljer så att den samlade kraften hos det offentliga Sverige kan riktas åt samma håll.
- Det oklara rättsläget när det gäller tredjelandsöverföringar skapar ökade kostnader vid upphandlingar på grund av åtminstone tre skäl. För det första innebär det svårigheter att få till en tydlig kravställning vilket skapar en ökad risk för överprövningar och svåra ställningstaganden för förvaltningsdomstolarna. För det andra finns risk att upphandlande myndigheter ställer högre krav än vad marknaden är van att leverera på vilket gör att offerterna blir dyrare eller helt uteblir. Detta gäller stadens såväl som andra upphandlande myndigheter. För det tredje innebär en eventuell begränsning till leverantörer inom EU en risk för att det inte finns tjänsteleverantörer som erbjuder önskade tjänster vilket i sin tur kan betyda att det offentliga måste gå in och stötta utveckling. Detta kommer bli kostsamt på alla nivåer i EU – ända ner till minsta kommun.
- Vad gäller de statliga myndigheternas it-drift har detta indirekt påverkan på kommunerna. Stadsledningskontoret har samtidigt svårt att se den direkta nyttan med ett sådant initiativ ur ett kommunalt perspektiv. Det är rimligt att tro att en statlig it-drift vaken kan eller har för avsikt att konkurrera med marknadsledande användarnära tjänster, utan snarare handlar om tjänster på infrastrukturell nivå såsom serverdrift och datalagring. Kontoret ställer sig frågande till vad en statlig it-drift i det avseendet kan erbjuda som inte lika gärna tillsammans med de författningsförslag som presenteras i delbetänkandet kan upphandlas och tillhandahållas genom inomeuropeiskt ägda företag på den privata marknaden.
- Kartläggningen av de statliga myndigheternas it-drift visar på en stor potential för konsolidering. Stockholms stad har visat att det är möjligt att uppnå skalfördelar genom att upphandla it-driften gemensamt i koncernen även om de olika verksamheterna i staden har skilda behov. Detta bör gälla även för statliga myndigheter.
- En möjlighet att öka drivkraften för effektiviseringar vore att ta fram ett enhetligt sätt att jämföra kostnader för it-drift för olika behov. Här kunde utredningen gärna i sitt

fortsatta arbete föreslå en modell för jämförelser mellan statliga myndigheter, regioner och kommuner.

- Utvecklingen mot gemensamma marknadsplatser för molntjänster är mycket intressant. Om den statliga och/eller den europeiska nivån arbetar fram en sådan mer lättillgänglig modell där leverantörer och kunder kan mötas är det av stort intresse även för kommuner och regioner att få tillgång till.

Den allt mer komplexa it-leveransen i offentliga organisationer, särskilt inom kommunerna, går allt mer mot så kallad multisourcing. Då uppstår ett behov av samordning och samverkan mellan leverantörerna så att inga frågor faller mellan stolarna. Hur kan man till exempel skapa en support som är enkelt tillgänglig för användarna och kan lösa alla problem som kan uppkomma? Samordning mellan tjänster och leverantörer är svårt, resurskrävande och ibland även tekniskt utmanande. Alla eventuella gemensamma upphandlingar av it-drift behöver ha detta i åtanke för att inte skapa en situation där ansvaret blir otydligt. Med tanke på komplexiteten som beskrivs ovan är en samordnad statlig it-drift inte ett realistiskt alternativ för kommunerna.

Som svar på remissen ”It-driftsutredningens delbetänkande Säker och kostnadseffektiv it-drift – rättsliga förutsättningar för utkontraktering” hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.